1953

PNP

Památník národního písemnictví 1953

ŠEDESÁT LET PAMÁTNÍKU NÁRODNÍHO PÍSEMNICTVÍ

Grafický návrh řešení nového centrálního depozitáře PNP v Litoměřicích

2013

Výstavu připravili:
scénář: Růžena Hamanová
grafická úprava: Milan Kuzica

1953

PNP

PAMÁTNÍK NÁRODNÍHO PÍSEMNICTVÍ

Po nuceném odchodu řádu premonstrátů ze strahovského kláštera v roce 1950 a po archeologickém průzkumu a stavebních úpravách Strahova byl z rozhodnutí strany a vlády v r. 1952 založen Památník národní kultury (PNK), který převzal budovy kláštera včetně historické knihovny a dalších fondů klášterních knihoven (svozy). Výstavní komise (v čele s Janem Mukařovským) odpovědná za vytvoření libret expozice zúžila v roce 1953 původní projekt PNK na muzeum české literatury – Památník národního písemnictví (PNP).

„Památník národního písemnictví nemá být pouhým muzeem literárním, nýbrž stále živým hlasatelem našich kulturních snah v minulosti, hlasatelem velikého dějinného zápasu našeho lidu za svou existenci, za uhájení své národní individuality, za svobodu a samostatnost. Chceme, aby Strahov, který je též sídlem Ústavu pro českou literaturu ČSAV a který se má stát též bezpečným strážcem nejcennějších literárních archivů, se stal živým ohniskem naší literární vědy a písemnictví.“

(Zdeněk Fierlinger, náměstek předsedy vlády)

Prezident Antonín Zápotocký, Zdeněk Fierlinger, Felix Vodička, František Buriánek a další na nádvoří PNP při slavnostním otevření muzea 8. 5.1953

*Dr. Jaroslava Václavková (*1905 – +1978), první ředitelka PNP*

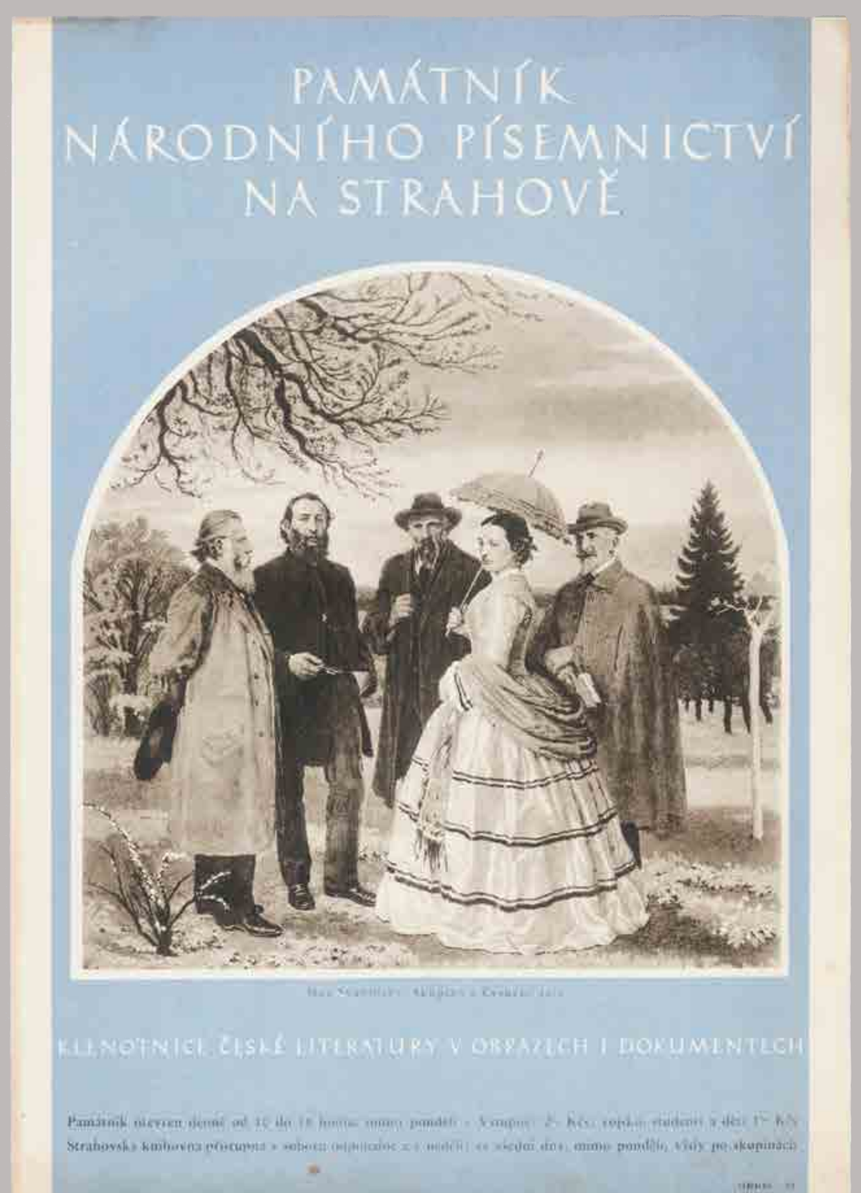

Jeden z prvních plakátů PNP s grafikou Maxe Švabinského České jaro

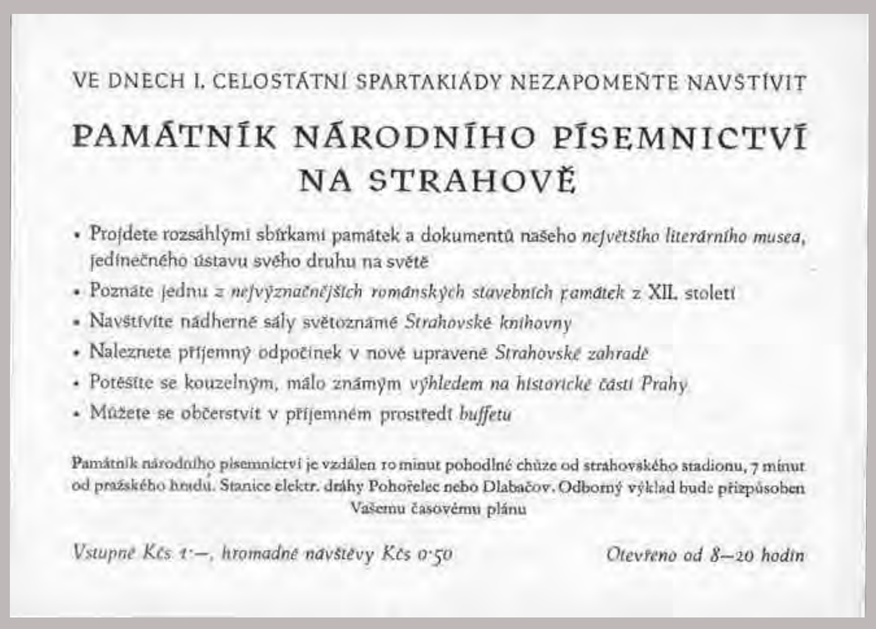

VE DNECH I. CELOSTÁTNÍ SPARTAKIÁDY NEZAPOMEŇTE NAVŠTÍVIT

PAMÁTNÍK NÁRODNÍHO PÍSEMNICTVÍ NA STRAHOVĚ

- Projdete rozsáhlými sbírkami památek a dokumentů našeho *největšího literárního musea*, jedinečného ústavu svého druhu na světě
- Poznáte jednu z *nejvýznačnějších románských stavebních památek* z XII. století
- Navštívíte nádherné sály světoznámé *Strahovské knihovny*
- Naleznete příjemný odpočinek v nově upravené *Strahovské zahradě*
- Potěšíte se kouzelným, málo známým *výhledem na historické části Prahy*
- Můžete se občerstvit v příjemném prostředí *buffetu*

Památník národního písemnictví je vzdálen 10 minut pohodlné chůze od strahovského stadionu, 7 minut od pražského hradu. Stanice elektr. dráhy Pohořelec nebo Dlabačov. Odborný výklad bude přizpůsoben Vašemu časovému plánu

Vstupné Kčs 1·—, hromadné návštěvy Kčs 0·50 *Otevřeno od 8—20 hodin*

Pozvánka k prohlídce PNP ve dnech 1. spartakiády v roce 1955

V roce 1958 bylo pod správu PNP prozatímně přičleněno Muzeum Aloise Jiráska (v r. 1964 rozšířené ještě o expozici Mikoláše Alše) spolu s Muzeem Bedřicha Smetany a Muzeem Antonína Dvořáka. Jiráskovo muzeum, vzniklé z iniciativy Zdeňka Nejedlého, bylo umístěno do zrekonstruovaného letohrádku Hvězda a slavnostně otevřeno už v r. 1951.

Slavnostní otevření Muzea Aloise Jiráska v letohrádku Hvězda v roce 1951

1963

1953

PNP

MUZEJNÍ **ODDĚLENÍ** - STÁLÁ EXPOZICE

„Lid dědicem je krásy
a krásu tepal sám.
Lid věčně otvírá si
k dějinám ducha dveře
a touží po nádheře
bratrské, prosté lásky
a stírá kráse vrásky,
a kráse roubí rám.“

(František Nechvátal,
z básně Památník národního písemnictví, Slova lásky, 1953)

SEZNAM ÚSEKŮ

PŘÍZEMÍ

I. ZÁKLADY SLOVANSKÉ KULTURY
a) Život slovanských kmenů u nás
b) Počátky českého státu v pověstech
c) Říše Velkomoravská
d) Cyrilometodějská kultura staroslověnská u nás
c) Staroslověnská kultura u Slovanů
II. PŘEMYSLOVSKÝ STÁT
III. ČESKÁ KULTURA XIV. STOLETÍ
IV. MISTR JAN HUS (1369-1415)
V. HUSITSTVÍ (od r. 1415 do 2. poloviny XV. století)
VI. HUSITSKÁ TRADICE

XXXII. ZA PŘÍKLADEM KLASIKŮ RUSKÉ LITERATURY
XXXIII. NA CESTĚ K SOCIALISMU

Libreto i scénáře původních jednotlivých částí expozice vytvořili především odborní pracovníci Ústavu pro českou literaturu ČSAV pod vedením akademika Jana Mukařovského. Expozice byla realizována za pomoci pracovníků muzejního oddělení PNP, po schválení Hlavní správou tiskového dozoru (HSTD).
O úloze HSTD svědčí úryvek ze zápisu pracovníka PNP, který se zúčastnil informační schůzky HSTD pořádané pro kulturní pracovníky. HSTD oficiálně zahájila činnost 1. 1. 1954:

„Úkolem Hlavní správy tiskového dozoru (HSTD) je pečovat, aby v tisku a publikační činnosti (výstavy, muzea, veřejné produkce) bylo zachováno hledisko státního hospodářského a služebního tajemství a dbáno toho, aby nedocházelo k publikování věcí obecnému zájmu neprospěšných. HSTD tak chce pomáhat muzeím a podobným institucím, aby mohly vyvíjet svoji činnost bez rušivých vlivů a podle potřeb výstavby naší lidově demokratické republiky.“

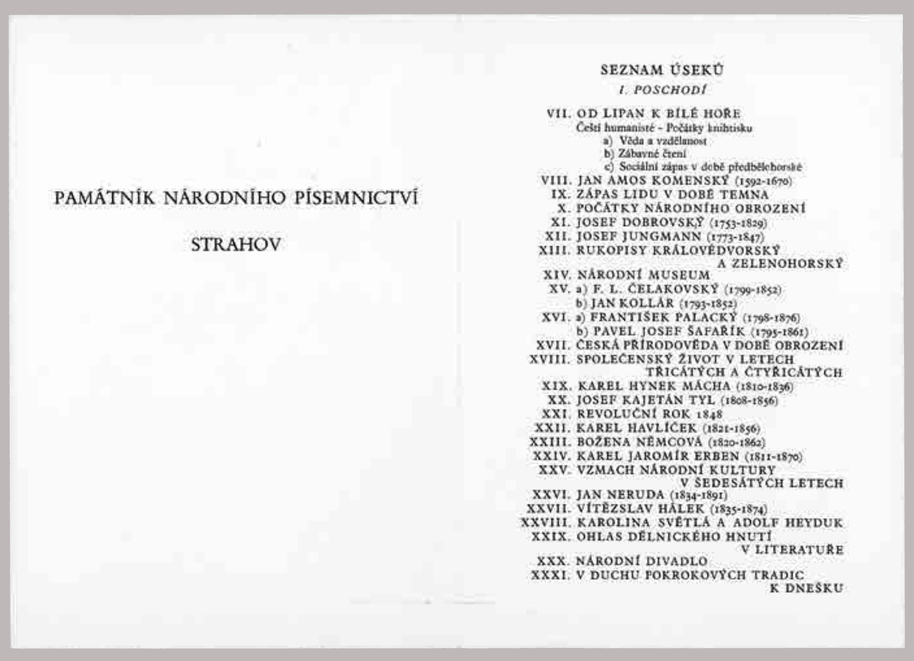
PAMÁTNÍK NÁRODNÍHO PÍSEMNICTVÍ

STRAHOV

SEZNAM ÚSEKŮ
I. POSCHODÍ

VII. OD LIPAN K BÍLÉ HOŘE
Čeští humanisté - Počátky knihtisku
a) Věda a vzdělanost
b) Zábavné čtení
c) Sociální zápas v době předbělohorské
VIII. JAN AMOS KOMENSKÝ (1592-1670)
IX. ZÁPAS LIDU V DOBĚ TEMNA
X. POČÁTKY NÁRODNÍHO OBROZENÍ
XI. JOSEF DOBROVSKÝ (1753-1829)
XII. JOSEF JUNGMANN (1773-1847)
XIII. RUKOPISY KRÁLOVÉDVORSKÝ A ZELENOHORSKÝ
XIV. NÁRODNÍ MUSEUM
XV. a) F. L. ČELAKOVSKÝ (1799-1852)
b) JAN KOLLÁR (1793-1852)
XVI. a) FRANTIŠEK PALACKÝ (1798-1876)
b) PAVEL JOSEF ŠAFAŘÍK (1795-1861)
XVII. ČESKÁ PŘÍRODOVĚDA V DOBĚ OBROZENÍ
XVIII. SPOLEČENSKÝ ŽIVOT V LETECH TŘICÁTÝCH A ČTYŘICÁTÝCH
XIX. KAREL HYNEK MÁCHA (1810-1836)
XX. JOSEF KAJETÁN TYL (1808-1856)
XXI. REVOLUČNÍ ROK 1848
XXII. KAREL HAVLÍČEK (1821-1856)
XXIII. BOŽENA NĚMCOVÁ (1820-1862)
XXIV. KAREL JAROMÍR ERBEN (1811-1870)
XXV. VZMACH NÁRODNÍ KULTURY V ŠEDESÁTÝCH LETECH
XXVI. JAN NERUDA (1834-1891)
XXVII. VÍTĚZSLAV HÁLEK (1835-1874)
XXVIII. KAROLINA SVĚTLÁ A ADOLF HEYDUK
XXIX. OHLAS DĚLNICKÉHO HNUTÍ V LITERATUŘE
XXX. NÁRODNÍ DIVADLO
XXXI. V DUCHU POKROKOVÝCH TRADIC K DNEŠKU

Katalog stálé expozice a soupis jejích jednotlivých částí, 1. vydání, 1953

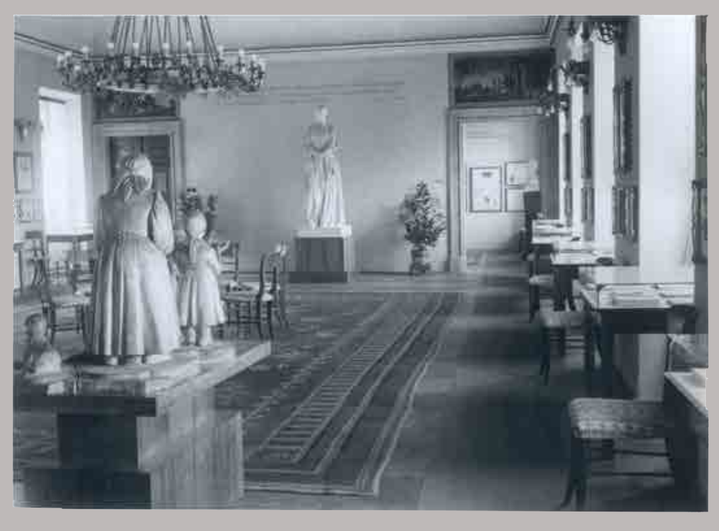

Několik záběrů do původní stálé expozice: síň Jana Husa, vznik knihtisku, Božena Němcová, Karel Jaromír Erben. Expozice Na cestě k socialismu byla umístěna do letního refektáře v přízemí.

První podoba expozice, poplatná představě „velkého historika národní kultury“ (Katalog PNP, 1953) Zdeňka Nejedlého, končila v zásadě přelomem 19. a 20. století a připomenutím tvůrců tzv. socialistické literatury (S. K. Neumann, J. Wolker, I. Olbracht, M. Majerová, J. Fučík ad.). Záměrně pominula byť jen zmínky o různosti proudů a vlivů literárního dění 1. poloviny 20. století.

1963

1953

PNP

DOKUMENTAČNÍ ODDĚLENÍ A LITERÁRNÍ GALERIE

Jediné odborné oddělení založeného PNP shromažďovalo především materiály dle scénářů pro vznikající expozici, pořizovalo její fotodokumentaci, archivovalo dokumenty ke vzniku a činnosti muzea i první dary vznikajícího literárního archivu. Do archivu byly začleněny fondy literárně činných obrozenských premonstrátů, které zůstaly na Strahově, dále fond Alberta Pražáka, Svatopluka Čecha, Konstantina Biebla, Jaromíra Boreckého, Jaroslava Zaorálka, nakladatelské archivy Družstevní práce a J. R. Vilímka i řada postupně získaných jednotlivých rukopisů českých autorů. Původní projekt výstavní komise počítal od samého založení muzea se vznikem velkého archivu, jehož základem měl být literární archiv Národního muzea, který se na Strahov přestěhoval už v roce 1953.

Z prvních akvizicí archivu PNP:

Fond Družstevní práce: pozvánka na výstavu Jos. Čapka

Fond K. Hlaváček: ze zápisníku

Fond J. Zaorálek: dopis L. F. Célina J. Zaorálkovi

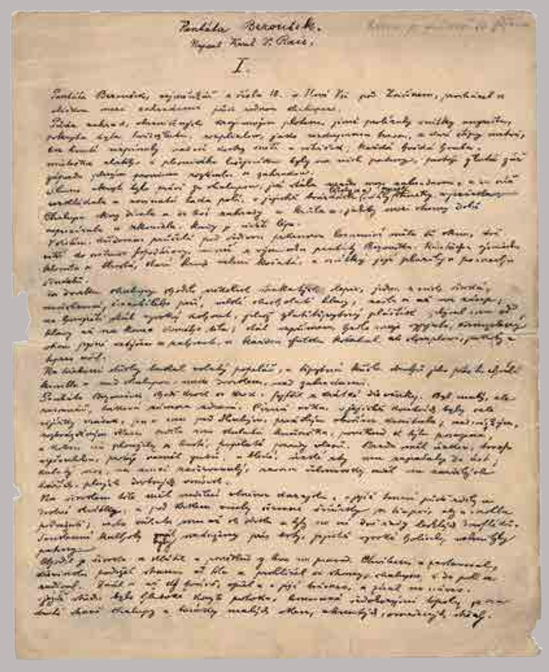

Fond K. V. Rais: Pantáta Bezoušek, rukopis

Z prvních akvizicí výtvarné sbírky:

Od roku 1952, spolu s archivem, tvořila součást dokumentačního oddělení vznikající výtvarná sbírka materiálů s literární tematikou (portréty literárních osobností, literární místopis a historie, mobilie a osobní památky českých autorů), která byla průběžně rozšiřována a doplňována. Nejvýznamnějším celkem, který byl výnosem Ministerstva školství a kultury v roce 1955 dán do správy PNP a tvořil jádro uvažované literární galerie, byla výtvarná sbírka Karáskovy galerie (KG). K výtvarné sbírce dokumentačního oddělení byla přičleněna i strahovská sbírka grafiky a map a vznikající fotoarchiv. Karáskova knihovna – původní součást Karáskovy galerie, byla jako samostatný sbírkový fond převedena do knihovny PNP.

Fond Z. Dvořák:
František Foltýn: Abstraktní kompozice

Fond J. R. Vilímek:
Ilustrace Zdeňka Buriana pro časopis Malý čtenář

Fond Karáskova galerie: František Kaván: Krajina

Fond Jos. Portman: Josef Váchal: Sen mrtvého

1963

1953

PNP

KNIHOVNA

Základ knihovny nově vzniklého literárního muzea tvořil historický fond strahovské knihovny a svozy z knihoven zrušených klášterů. Knihovny Národní kulturní komise, nakladatelství J. R. Vilímka (1871–1948) a Karáskovy galerie se staly základem nové, postupně budované muzejní knihovny „moderní“ české literatury od poslední třetiny 18. století po současnost. Knihovna, jejíž studovna byla pro badatelskou veřejnost otevřena v roce 1954, sloužila i expozičním potřebám muzea. Rozšířila však svůj zájem na knihu vůbec v celém jejím kulturněhistorickém významu. Pro studium knižních technik, sledování vývoje cizího i českého knihtiskařství poskytla historická strahovská knihovna dle slov tehdejší knihovnice dr. B. Pražákové bohatý materiál díky sbírce prvotisků, starých tisků apod.

Prozatímně složené knihy svezené z klášterních knihoven

Z prvních akvizicí:
Fond Karáskova galerie – knihovna:

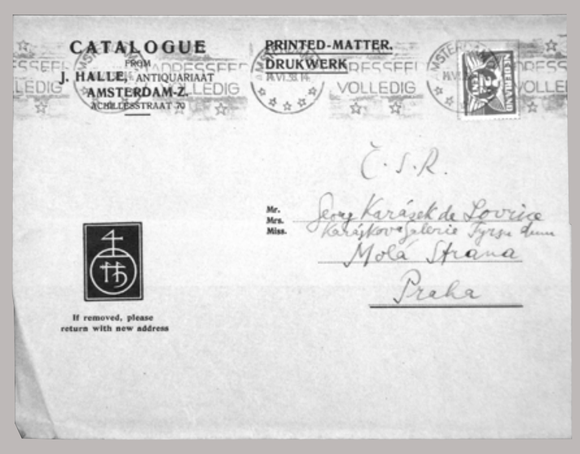

Karáskova knihovna obsahuje soubor nabídkových katalogů od antikvářů z mnoha zemí Evropy. Katalog antikvariátu J. Hallea z Amsterodamu s adresou J. Karáska.

Bohatý soubor cizojazyčných časopisů reprezentuje obálka časopisu L'Assiette au Beurre podle návrhu Františka Kupky

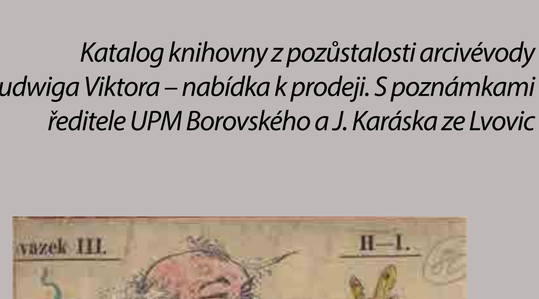

Katalog knihovny z pozůstalosti arcivévody Ludwiga Viktora – nabídka k prodeji. S poznámkami ředitele UPM Borovského a J. Karáska ze Lvovic

Fond J. R. Vilímek - nakladatelství:

Ant. Stašek: V temných vírech

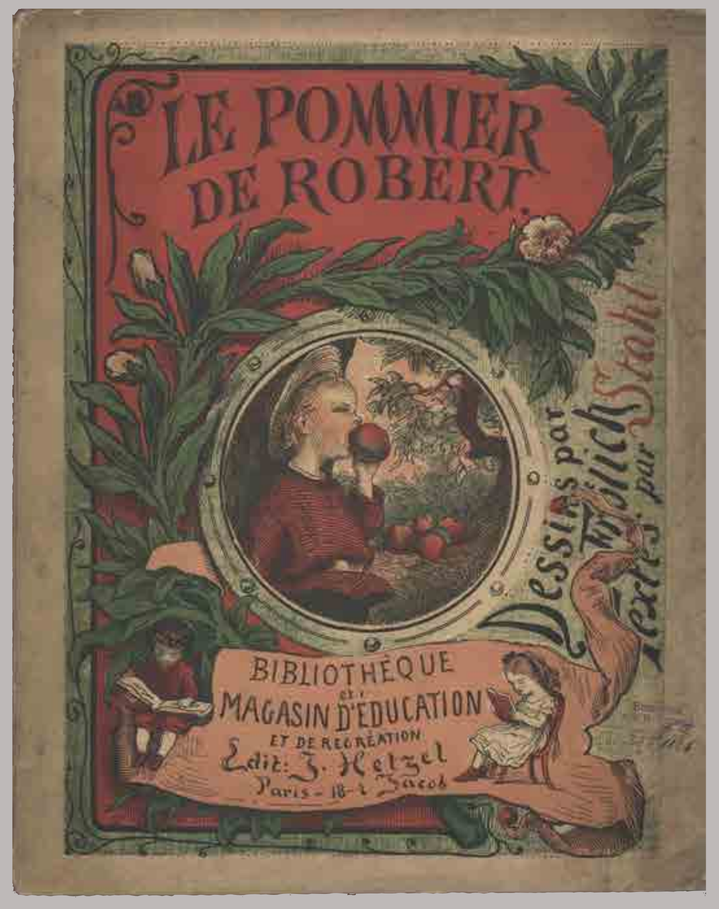

Stahl-Frohlich: Le pommier de Robert, knížka pro děti s razítkem Vilímkova nakladatelství

Encyklopedie humoru a vtipu

Fond E. E. Kisch:

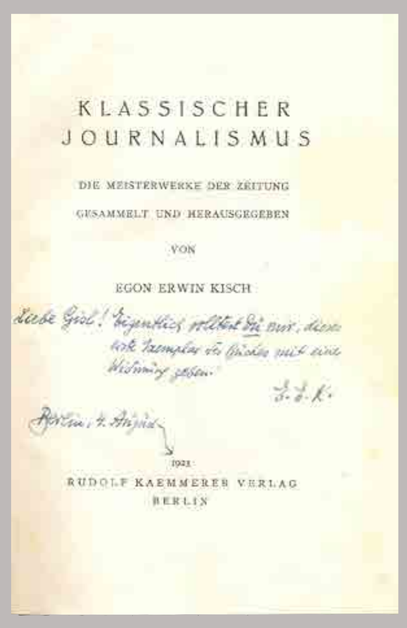

E. E. Kisch: Klassischer Journalismus s věnováním Gisele Kischové-Lyner

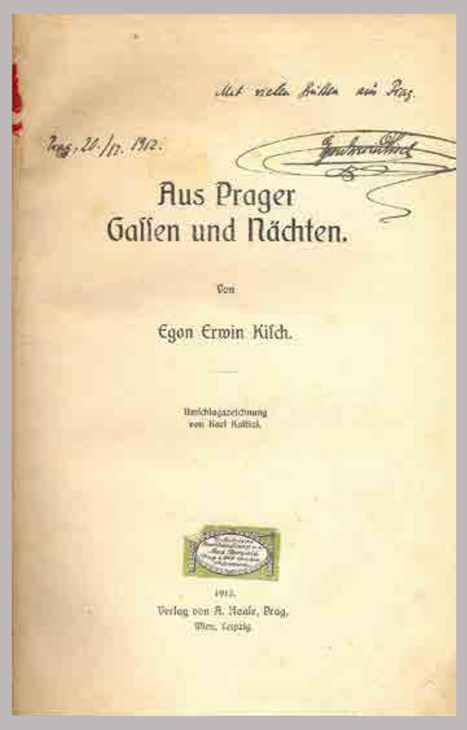

E. E. Kisch: Aus Prager Gassen und Nachten s přípisem E. E. Kische

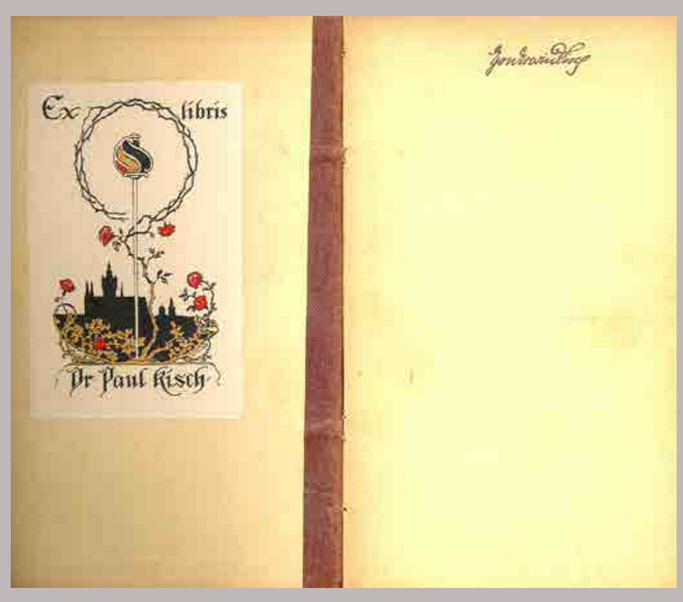

Ex libris Paula Kische, bratra E. E. Kische, s podpisem E. E. Kische

1963

1953

PNP

Z ČINNOSTI PNP

V letech 1954 –1958 pořádal PNP často výstavy mimo Strahov ve spolupráci s řadou oborově příbuzných pražských, mimopražských i zahraničních institucí (Okresní podlipanské muzeum, Státní pedagogická knihovna Komenského, Státní knihovna ČSR, Národní muzeum, Matice slovenská, Svaz československých spisovatelů, ministerstvo školství a kultury, ministerstvo kultury SSSR, Státní Leninova knihovna v Moskvě ad.). Výstavy byly věnovány zejména českým autorům (klasikům a autorům tzv. socialistického realismu), ale i česko-slovenským kulturním vztahům či osobnostem ruské, sovětské, německé a francouzské literatury.

Výstavní a osvětová činnost (večery poezie, přednášky, besedy se školami, lektorské výklady v expozici), na níž se podíleli všichni odborní pracovníci muzea, nutně respektovala výběrem témat požadavky státní kulturní politiky, i když se občas snažila překročit rámec pouhé ideologické propagandy a představy „památníku" ilustrujícího do značné míry vybrané úseky z české literární historie. Tato snaha se projevila mj. v r. 1959 rozhodnutím zrušit několik částí stálé expozice (V duchu pokrokových tradic k dnešku, Za příkladem ruské literatury, Na cestě k socialismu). Aktuálnějšími se tak stávaly i problémy moderního pojetí prezentace literatury.

Publikační činnost PNP se soustřeďovala na vydávání katalogů k výstavám (edice Katalogy PNP), drobných tisků, pozvánek a na počátku 60. let pak přibyla edice Dokumenty.

Z aktivit prvního destiletí:

První výstava v Památníku národního písemnictví na Strahově

Praha (čtk) — K oslavě 60. narozenin zasloužilého umělce a laureáta Československé ceny míru dr. Františka Kubky připravili pracovníci Památníku národního písemnictví na Strahově ve spolupráci se Svazem čs. spisovatelů výstavu jeho životního díla. Jeden ze sálů strahovského památníku je věnován dokumentům o Kubkově životě a díle a zachycuje spisovatelovy cesty do ciziny od prvních za světové války až dodnes, jež přinášely inspiraci a náměty k mnohým Kubkovým pracím.

Výstava Kubkova životního díla, kterou zahajují pracovníci našeho literárního muzea svou veřejnou popularizační činností, byla otevřena ve čtvrtek 18. března. Verše Františka Branislava ze oslavu 60. narozenin spisovatele a jeho pohádku o Leninovi přečetl člen Divadla čs. armády VI. Fišer. O umělecké cestě a vývoji spisovatele Františka Kubky promluví dr. Jan Pilař.

Spisovatel František Kubka připomněl pak význam strahovského památníku jako prvního kulturního musea a pak poděkoval za vzorné uspořádání dokumentů.

První výstava PNP ve strahovských výstavních prostorech, 1954

Lipany v paměti národa, výstava PNP a Okresního podlipanského muzea, Český Brod 1954

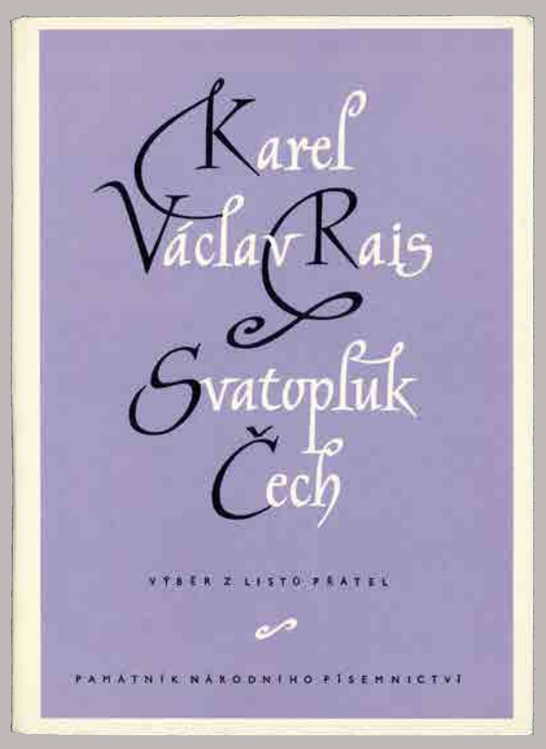

Karel Václav Rais, výstava PNP v Lázních Bělohrad, 1956; tisk k výstavě věnovaný výběru z korespondence K. V. Raise se Sv. Čechem

Říjen a česká literatura (výstava ke 40. výročí VŘSR) listopad 1957 – leden 1958, katalog výstavy

Antonín Macek- revoluční básník a novinář. (Výstava k XI. sjezdu KSČ), katalog 1958

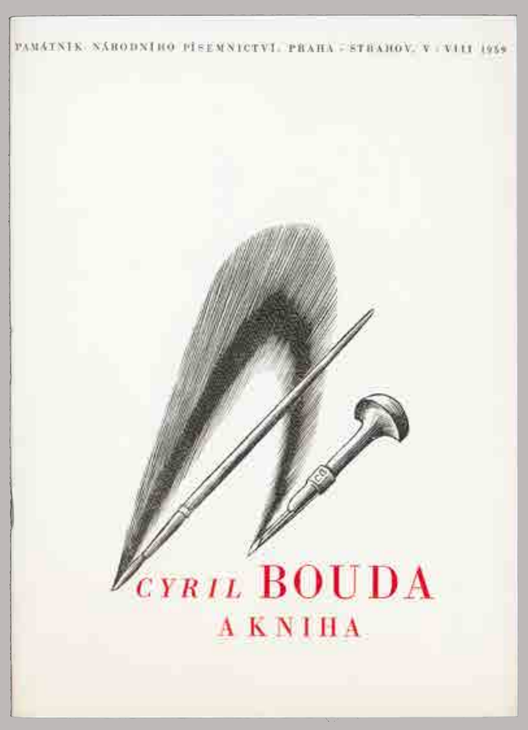

Cyril Bouda a kniha. Výstava knižní tvorby, katalog 1959

Beseda o Boženě Němcové pro školní mládež. Besedy o klasických dílech české literatury byly pro základní i střední školy pořádány pravidelně po celé první desetiletí trvání PNP.

Básníkova Praha. Výstava věnovaná básním o Praze. (Výběr veršů J. Seifert, foto Jos. Sudek), katalog 1961

Výstava rukopisů – PNP k 2. celostátní spartakiádě, katalog 1960

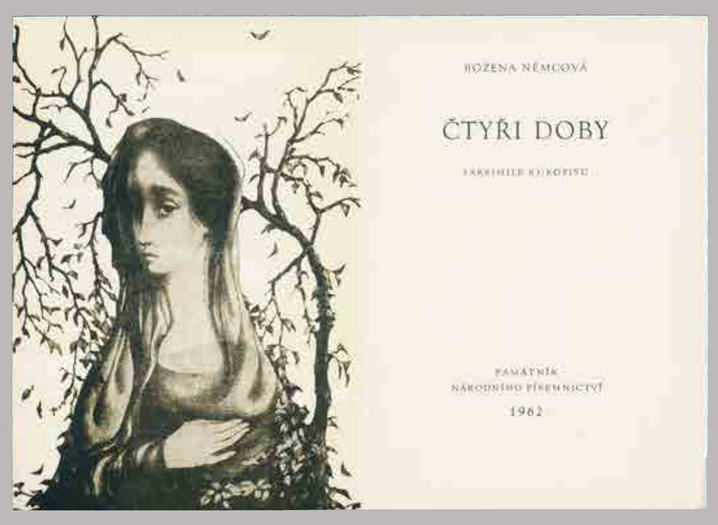

B. Němcová: Čtyři doby. Faksimile rukopisu. K 100. výročí úmrtí B. Němcové vydal PNP 1962 (edice Dokumenty)

S komunisty. 40 let literárního ruchu po boku KSČ. Výstava k výročí založení KSČ, 1961, záběr z výstavy

1963